Ч. 221 (11.512). Львів, субота 5. жовтня 1929. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голляндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
" Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Довгі носи.

Львів, 4. жовтня 1929.

Останні варшавські події, яких осередком — єс кульмінаційною точкою — була виміна нот між двома маршалками, остаточно з'ясували внутрішню ситуацію в Польщі. Минув час вагань, нерішучости, недоговорювань, обопільних підходів і підступів, дрібних колючок. Прийшла хвиля вирішення, хвиля ліквідації потравневого режиму або закріплення диктатури явним фашизмом. Сподівання протипарляментарного табору, головно поміркованої лівиці, надії „поганячого світу", що санаційний режім сам переживеться, — що притиснений важкими умовинами — піде на компроміс, не здійснилися. Пісня доби залякувань і „ломання костей", вірніше хребетного стовпа парляментарних ґруп, у війську, адміністрації, фінансових, господарчих і суспільних установах, після завершення підготовчого періоду, прийшла черга на немипучий, вирішуючий удар.

Марш. Пілсудський притиснув опозицію до муру, заступивши їй відворот на „приготовані позиції". Доба крутійства в обріхування себе й інших, ходження поміж дощ „принципової" опозиції і жагучого бажання компромісу з ухваленням бюджету диктаторському урядові, належить до історії. Опозиція мусить вийти зі своїх закамарків на поле бою і або згинути з честю, або побідити, або... втекти з поля бою.

Проурядовий табор з марш. Пілсудським уже давно готовий до бою. Опозиція поквапно підготовляється. Відбуваються наради, конференції, стягаються розпорошені сили, монтується спільний опозиційний фронт центру й лівиці. Опозиційна правиця здавна займає свої окопи. Перестрілка поки-що відбувається в пресі. Ще ніколи ріжноманітна опозиційна преса не була така бундючна, як саме тепер. В огні її обстрілу находиться головно особа марш. Пілсудського.

Опозиційна правиця все була відважніша від центру і лівиці. Вона ніколи не мала сентименту до особи марш. Пілсудського, навпаки — все була його послідовним і непримиримим ворогом. Вона понесла всі консеквенції травневого перевороту, але не здалася, за винятком горстки перебіжчиків. Змінивши себе організаційно і відзискавши частинно втрачені позиції, вона сьогодні з розмахом перейшла до наступу, не те з лівицею і центром. Лівиця все мала сентимент до особи марш. Пілсудського. Цеж був її холовік, її виразник. І тому серед лівиці, головно серед пепесівців і визволенців усе покутувала думка, а щонайменше надія, що б. соціяло ... чого у... ться; щоби ...ено-клєри... ...чії зно... ...ю сво...

сіла переконати навіть найнаівніших, що ідилія скінчена, що розбрат давно завершений, та що повороту немає. Довго отрясалася лівиця з пилу літами накопиченого сентименту, все обманюючи себе надією можливої зміни. З трудом довелося пепесівцям і визволенцям розпрощатися зі своєю мрією. Еволюцію марш. Пілсудського так вияснює собі й іншим пос. Недзялковський:

„Пілсудський був спершу „чоловіком соціялізму", опісля був „чоловіком демократії", хотів бути „чоловіком народу", а став „чоловіком суспільної правиці". Боротьба табору Пілсудського з народовою демократією не є сьогодні ані боротьбою ідеї, ані боротьбою суспільно-господарських інтересів, ані боротьбою клясових змагань; є боротьбою традиційно-особистою, сентиментальною, припадковою; в ній сторчить глибока внутрішня і... взаємна нещирість. Дійсну боротьбу веде Пілсудський зі суспільною лівицею. „Велике коло" замкнене. „Чоловік соціялізму" став „чоловіком суспільної правиці". Й. Пілсудський з 1929 р. став запереченням, протиставленням, „антиподом" Й. Пілсудського з 1905 р., з 1914 р., навіть з 1918 р.".

Так прощається пос. Недзялковський зі своїм сентиментом, прощається з важким серцем, примушений стати на прю із тим, якого довгі літа боготворено. Робить він це зі спущеним носом, як узагалі всі опозиціоністи мають спущені і довгі носи. Проти їх волі, проти їх внутрішнього переконання, їх запрягається до рішучої боротьби, якої вислід у найкращому випадку є непевний. Центро-ліва опозиція найрадше згодилась би на стару, тимчасову розвязку, по лінії: нехай буде, як бувало! Отже відбулась би обовязкова бюджетова сесія. Тимчасом уряд перевів би невеличкі особові зміни в своїм складі. Опозиція трошки погоройжилась би, поплилаб хвиля великих слів, з деякими формальними застереженнями, ухвалено би бюджет, а опісля скінчилась би сесія, і все осталоб по давньому. До такого відсунення рішаючого удару потихо зітхає ціла опозиція. Але — повороту немає. Марш. Дашинський заповів зголошення опозицією недовіря для цілого уряду. Від цього вже важко викрутитися. І тут є можливі два виходи: або уряд розвяже сойм, бо про його капітуляцію не може бути мови, і розпише нові вибори, — або розвяже сойм і на тому поки-що вся боротьба закінчиться, після чого наступить нова доба організованої фашизації.

Синдикалістично-фашистівські органи приймають за вихідну точку цю останню можливість. Вони означують теперішній момент, як переломовий. На їх думку — марш. Пілсудський послідовно йде до фашистівської диктатури, наслідуючи Муссолінія. Таж Муссоліні теж протягом двох літ мусів кооперувати з Джоліттім, Орляндом і Саляндрою, які охороняли фланки фашизму. Треба було цілих двох літ на ступневу ліквідацію парляментарного устрою. В Польщі це мусіло тривати довше. Тепер прийшла пора зірвання з примусовим компромісом останніх трьох літ і розбудови фашистівської Польщі, опертої на приматі виконавчої влади і єрархічно-органічних б... ...успільности.

... ...акуча опозиція, яка за... ...тупіть, має ...

Смерть д-ра Штреземана.

Львів, 3. жовтня 1929.

Сьогодні (в четвер) перед полуднем наспіли до Львова телеграфічні вісти, що в Берліні помер нагло на удар серця німецький міністр закордонних справ д-р Штреземан.

Смерть д-ра Штреземана це дуже тяжкий удар для всього німецького народу. Він був одною з найвизначніших особистостей повоєнної Німеччини, а що найважніше, то фактичним керманичем усеї як внутрішньої так особливо закордонної політики німецької республики в незвичайно тяжких для неї повоєнних роках.

Щоби зрозуміти, чим був для Німеччини Штреземан, треба собі зясувати, серед яких обставин довелося йому працювати. Побідники по війні проголосили Німеччину виключеною з кола цивілізованих держав — вона мала слухати диктатів та наказів. Це були часи, коли Льойд Джордж в публичних промовах заявляв, що антанта арештує, буде судити і засудить бувшого німецького цісаря, як одинокого виновника світової війни, а французькі державні політики вираховували страшні цифри відшкодувань, які протягом ряду поколінь мав платити німецький нарід. З другого боку в самій Німеччині не бракувало ріжних політиків, які були готові на всякі експерименти, аж до заведення большовизму та розпочаття нової війни, щоби тільки якимось способом змінити страшне положення своєї батьківщини по війні.

Штреземан був представником тієї ідеї, що треба льояльно виконати ті зобовязання мирового договору, які лежать в силі і спромозности німецького народу, щоби таким чином насамперед не допустити до все нових диктатів та насильств з боку антанти й довести до того, щоби з нею можна було вести справжні переговори. Замісць авантурничого пляну добровільної більшовизації Німеччини він заключив з Радянським Союзом славну умову в Рапальо, яка від разу наново зробила Німеччину активним чинником у міжнародній політиці. Зручне дипломатичне маневрування цим договором приспішило принятя Німеччини до Ліги Націй.

Політика Штреземана була політикою твердої віри в те, що коли німецький нарід одержить можливість внутрішньої консолідації без катастрофи, то він зможе хоч і поволі, але послідовно вести успішну боротьбу за зміну неможливих для нього умов мирового договору.

Історія десяти літ по війні показала, що в міру того, як німецький нарід виходив зі становища внутрішнього розбиття та стану морального пригноблення, в міру того як він своєю невпинною господарською працею скріплявся економічно, зростала наново його вага в міждержавних зносинах. І Штреземан був тою людиною, яка своєю закордонною політикою вела Німеччину від успіху до успіху. Останнім його дипломатичним успіхом було переведення переговорів у справі звільнення Надренії. Власне через це він був, як рідко хто інший, такою зненавидженою людиною для своїх політичних противників. Для них він був зрадником німецького народу, наймитом антанти, представником „політики поневолення Німеччини".

Смерть заскочила ...мана саме в тому часі, коли ... ...атися Ні... ...бути ві...

сти до кінця найважнішу справу — наново привернути Німеччині голос, повагу і значіння в міжнародньому світі. Тому його наступник матиме вже улекшену працю.

На господарські теми.

Шляхами раціоналізації.

З приводу фузії німецьких банків.

Живемо в часах раціоналізації. Раціоналізують промисл, торговлю, банки. Проповідують серед жіноцтва раціоналізацію домашнього господарювання. Виступають вже на арену раціоналізатори людського життя з гаслом: Раціоналізуй себе самого!

З мотивів раціоналізації й довершилася подія, яка має безперечно величезне значіння для економічного життя Німеччини, а саме: фузія (сполука) двох німецьких „Д—банків". (Назви німецьких банків-великанів починаються випадково буквою „Д"). Получення цих банків в одну інституцію не полишиться мабуть без наслідування на континенті.

„Дайтше Банк" і „Дісконто Ґезельшафт", два німецькі „фінансові мамути", рішили злучитися в одну установу, чи перевести фузію. Разом з ними вступають до нового банку чотири менші банки, яких акції дотепер вже в значній мірі були в руках цих двох великанів. Новий банк матиме 445 міліонів марок власного капіталу. Вже тепер розпоряджає він чужим капіталом в сумі 4 і пів міліярда марок. Взявши під розвагу, що кредитори великих німецьких банків виносять 10 і чверть міліярдів марок, а кредитори всіх кредитових банків узагалі 14 і чверть міліярда марок, то — безперечно — новий банк розпоряджає поважним капіталом, хоч він і виносить лише половину капіталу найбільшого американського банкового концерну „Нешенел Сіті Бенк". Щодо чотирьох менших банків, які входять рівнож до нового банку, то й вони для нас є велеканами. Їх капітал не до погорджен‑ня — виносить около 80 міліонів марок.

Причиною фузії є — як сказано — раціоналізація, ощадження витрат, які тепер виносили 141 міліонів марок. Оба центри в Берліні мають злучитися в одно. А тому, що оба банки мають 280 філій (не вчисляючи сюди около 150 депозитових кас), притім 80—100 в тих самих містах, то по злуці відпаде около 1/3 філій. Вже через те будуть немалі заощадження, чи пак переміна нерухомого майна в оборотове.

Машина, яка заступає працю багатьох людських рук, механізація, яка находить і в банках щораз-то більше приноровлення, — мають бути в новому банку вповні використані. Тим самим із 21.000 урядовців буде яких 3.000 зайвими і вони відпадуть. (Як бачимо, машина викидає переходово „на брук" не лише робітника рук, але й умового робітника, який від першого є в гіршому положенні, бо є односторонним спеціялістом).

Наслідки фузії покажуться пізніше. Та вже тепер передбачують деякі майбутні користи. З власним капіталом у сумі 450 міліонів марок стає новий банк на чолі німецьких „Д— банків" і — що більше — входить до кляси найповажніших світових банків. Тим самим ця обставина дасть новому банкові змогу дістати більші кредити за границею.

Звиваючи яких 80—100 філій і переходячи до ще більшого змеханізування, хоче банк осягнути максімум економічного ефекту й найбільше обниження витрат — при найменших соціяльних кривдах. Чи осягне це? Ця справа дотепер сумнівна. Німецькі досліди на тому полі виказали недавно, що думка про безконечну деґресію витрат у банках не найшла зі зростом їх величини все підтримки фактами, бо саме найбільші банки не все мали найбільш економічний ефект. Небезпеки, на які є виставлені і промислові трести, а саме: централізм і бюрократизм, грозять і „фінансовим мамутам".

Замикаючи багато філій і депозитових кас конкуруючих дотепер між собою банків, раціоналізація має на меті скреслити численні позиції витрат і тим самим зробити відтак і кредит дешевшим. Правда, приватні банки не визначують висоти відсоткової стопи в краю, але від них залежить означення ріжниці між відсотками, які вони дають вкладчикам, і тими відсотками, які вони беруть від довжників.

Повища фузія найшла сильний відгомін не лише на біржах, але й серед широкого німецького загалу, а також за границею. Можливо, що слідом за нею підуть і інші банки, або й промислові підприємства. В кожному випадку не бракує вже тепер всяких комбінацій-здогадів.

Для нас така фузія це, розуміється, далека пісня майбутности. Але дещо й ми можемо навчитися з раціоналізації. Ми, як крайно бідний нарід, повинні звернути тим більшу увагу на витрати й на раціональне господарювання. Тому боротьба з боргами, які обтяжують нашу торгівлю, є першорядної ваги. Одначе ми думаємо, що не обмежимося лише до цього, а поведемо акцію також за зниженням самовитрат, чи то шляхом доцільної організації, чи шляхом поширення обсягу ділання, чи в інший спосіб. Треба би взяти під розвагу, що в касах споживчих кооператив лежить немалий для нас гріш, який не процентується. Гріш цей повинен бути в кредитових кооперативах. Грошевий готівковий оборот між кооперативами і централею можнаб заступити безготівковим оборотом, **чеком**. Очевидно, що передумовою цього є те, щоб кооперативи брали всі товари виключно в своїх централях. Чи-ж це неможливе до переведення?

Цього — принайменше наразі — вимагає раціоналізація у нас!

Д-р Ю. Стецюк.

Д-Р ВОЛОДИМИР БЕЗУШКО.

Враження з Анґлії.

У подорожі. — Урядові ригористи. — „Будь готов!" — У парляменті.

Хто добре добере залізничі получення, то може бути зі Львова до 46 годин у Льондоні. Поспішний мчить великими просторами перерізуючи Німеччину.

Подорожній німець розказує мені між іншим, що німецькі урядовці чемніші, ніж були перед війною. Явище — мабуть результат програної війни, — додатнє. Чи з цим також іде в парі солідність? Я помітив у німців старання заробити якнайбільше і то якнайскорше. Деяке оґірчення викликане цим явищем у Німеччині минуло, коли я з поворотом у Варшаві заплатив за толення й миття рук аж три золоті.

Голяндія ще дорожчий край. Вже враження з поїзду переконує нас про добробут цієї країни. Незвичайно миле враження роблять голяндські доми, їх забудовання; не знаю, звідки це береться, але їх доми своїм стилем, вираженою радістю в них нагадують Італію. Мабуть задля доріг люди дуже часто послугуються тут роверами, адається таксамо як в Америці і Анґлії автами. Під вечір непроглядна кількість пар (голяндці в любові мають бути дуже темпераментні) виїздже роверами поза Ротердам.

Коло півночі я в Гук ван Голянд, звідки анґлійський корабель забирає нічю подорожніх в Анґлію. Симпатичні назви придумали для ратункових подущок: „Архангел Михайло". Він має ратувати подорожніх при розбиттю корабля. Рано ми вже в Гаріч. При контролі документів та ревізії пакунків нові трудноші, з вїздом в Анґлію. Урядовці поновно докладно перевірюють потребу побуту в Анґлії. Врешті всідаємо в поспішний, який за дві години (без перерви) завезе нас в Льондон.

У дорозі до цього новітнього Вавилону (центр світа!) око спочило тут і там на садах та квітах, в яких так дуже любуються анґлійці і які плекають у великій кількости. Щоб полагодити всі формальности побуту, я таки того самого дня розшукав поліцію, одначе справу полагодив аж за третім разом, бо моїм знимкам увесь час чогось бракувало. Я пізнав, що анґлійці є великі риґористи і дуже педантичні, але за те, хто виконав покладені вимоги той, має повну свободу руху. Цей брак еластичности в поясненні приписів чи звичаїв є характеристичний для анґлійця; я з ним стрічався більше разів, нпр. на почті, в готелі та ресторанах; це мабуть одна з їх рис володіння. Вони не позволяють на жадні відхилювання від зазначеної лінії. Цікаве, що в протиставленні до отсих моїх помічень з життя, дещо інше твердить славний автор-драматурґ і учений Гренвіл-Баркер у своїм листі до М. Копо в справі „Французької Комедії", оголошенім в „Обсервер", з 1. вересня ц. р. Він каже, що якраз еластичність анґлійського духа позволяє анґлійцям володіти над далекими кольоніями, що вони не держаться букви закону, але рівночасно не позволяють на надто велике відхилення від нього. Можливо, що це знамение для вищих чи найвищих верств. Якже інакше виглядає в цьому відношенні вся Европа!

Бедекер заведе вас усюди в Льондоні. Догідним доповненням Бедекера є місячні видання „Що нового в Льондоні?", в якім зазначено річі гідні бачення, на кожний день. Там вміщено передовсім вистави в театрах, програми в мюзікголз (рід варієте), виклади, концерти, богослуження і все, що гідне уваги в Льондоні.

Чужинці часто зачинають від Британського Музею. Тому, що я замешкав близько цієї гордости Анґлії, міг я відсунути його оглядини на пізніше.

Найперше треба мати загальну орієнтацію в місті, а це не так легко. Треба звикнути до незвичайного автомобілевого руху, де на кожному кроці чигає смерть. Прохожий хорониться на островах посеред дороги, які в дійсности заслуговують на цю назву серед розбурханих хвиль великанського руху.

Пізнав я іншу характеристичну рису анґлійців: вони не так то дуже хоронять другого перед евентуальною небезпекою: кожний хоронить себе сам. Це замітив я в автобусах і на місцях, де можливість випасти є дуже велика. Ані в автобусах, ані на мостах нема великих поруч, щоб хоронили перед небезпекою. Клич: „Будь готов", який знаходимо у Шекспіра, мабуть винесений з глибини анґлійського народнього духа. Нема тому такої аж надто великої опіки над людиною, як наприклад у Німеччині, чи деінде: в цей спосіб побуджена тут ініціятива людини.

Чимало здивувався я, коли серед незвичайного руху на Стренд побачив статую Франц По-

...представників влади без всякої участи з [широ]кому громадянства, яке до всяких цього роду [спроб] ставилося з недовір'ям і заховувалося — [хіба] одиницями — цілковито пасивно.

Отже ідея співжиття стала тут ідеєю влади, а не громадянства. Себ-то набрала примусу й категоричности, хоч не опиралася ані на думці, ані не випливала з права. До обовязків громадянина, означених правом, прибув обовязок співжиття з тією лише ріжницею, що розуміння цього обовязку змінювалося так часто, як часто змінювалися люди, що означували зміст цього обовязку.

І хоч в цілій державі ця ідея навіть не вийшла як слід ще з обсяг дискусії, то на Волині вийнято її зі сфери дискусії, вільного обміну думками й введено до обовязку співжити без входження в умови, цілі, обопільні зобовязання, що випливають зі співжиття. Тому на кожного, хто має свій погляд на форми цього співжиття, хто думає, що саме слово співжиття означує рівність сторін, (при чому це в повній мірі торкається й влади, як сторони, що висуває певну програму) — падуть удари, а всяке лицарство при цьому виеліміноване, усунене як непотрібна цяцька. Перше, що чекає вільнодумаючого — це поборення його в злодія. Преса підготовляє ґрунт, а потім вже виступає „караюча десниця". *На цьому починається й закінчується вся-ка дискусія.*

Незвичайно замітною під цим оглядом є напад на Українбанк, керуючі органи якого не належать до т. зв. української санації. Було випередження кредитів, було створення Кредитового Банку, як розбиваючого тарана, була нечувана в засобах зайка на директорів і членів Надзірної Ради, було звільнення з посад членів Надзірної Ради, була ревізія, була брехлива та провокаційна стаття в „Слові Польскім", було й „хожденіє" справи від уряду до уряду, буде ще... Словом, все може бути, як могло бути те, що було до цього...

Практична лекція ідеї співжиття.

Але чи ставила собі нападаюча сторона таке питання: до чого це все допровадить?

Скільки паперу витрачено для обезславлення провідників українського національного руху, а авторитет їх є непорушний, що більше, він збільшився. І чи, коли нагнути право або порушити його або скористати з його літери й навіть осудити певні особи, — то чи зменшить це авторитет провідників, бо осуджені вони будуть за українську справу, за виконання мандату й наказу українського громадянства?

В цій шарпанині є брак віри в ідею, яку переводиться. В ній — брак всякої ідеї, бо заступає її насильство. А насильство — страшна річ: підносить авторитет нападеного й нищить морально й фактично нападаючого. Насильство — банкроцтво нападаючого.

Не маємо потреби хвилюватися, бо репрезентуємо чисту національну українську ідею. Як нападені відкликуємося до цілого громадянства й права. Але твердимо в дальшому, що „все-таки земля крутиться". Що доноси, провокація й нагінка — то банкроцтво нападаючих, бо пустка то не є життя, як батіг не є право, як лайка не є аргумент, як вязниця не є доказ, як злоба не є переконання, як віступи не є силою, як все це разом взяте — не є ані ідеєю, ані виєвом віри в ідею.

Олександер Ковалевський.

Українські справи в Румунії.

Один рік „Часу".

З днем 1. жовтня почався другий рік існування українського щоденного часопису „Час" в Чернівцях. Перші свої роковини відмітив „Час" передовою статтею, в якій зазначено, що редакція виконала совісно своє завдання інформатора й лучника поміж українцями Буковини, Бесарабії і Мараморощини. Не сповнило, на жаль, свого обовязку у відношенні до свого одинокого щоденника велике число українських громадян, що не платять точно передплати і залигають з нею цілими місяцями. Є й багато таких, що ще нині читають і піддержують пресу румунську, німецьку й російську (в Бесарабії). Редакція „Часу" закликає все українське громадянство в Румунії до підтримки свого одинокого щоденника і заповідає з жалем, що коли загал наших людей буде далі ставитися так байдужно до „Часу", як досі, то він мусить перестати виходити. Це редакція „Часу" приневолена заявити в першому числі другого року.

Від себе зазначимо, що підтримати „Час" повинно також громадянство Галичини. Загально рахують українців у Румунії поверх одного міліона душ, та вся національна й культурна українська робота спочиває там на плечах Буковини. Виключно на її плечі впав також тягар удержати одинокий український щоденник у Румунії, який тільки що пробуджує національну свідомість українців у Бесарабії, Мараморощині, Добруджі й Банаті. Ясно, що само українське громадянство Буковини тільки з найбільшим трудом і при мобілізації всіх своїх активних сил могло би втримати щоденну газету. А що таку мобілізацію нелегко перевести, то помогти „Часові" при помочі передплати повинно й громадянство по цьому боці Пруту. Особливо наші культурні, господарські й фінансові установи, а передовсім касинові товариства, більші читальні то-що, повинні передплачувати „Час" для своїх членів, щоб таким чином піддержати цей орґан у його великій національній роботі і тимсамим відновити та скріпити давній звязок між обома частинами українського народу. Передплата „Часу" виносить чвертьрічно 15 зол., які можна пересилати через Земельний Банк у Львові, вул. Словацького 14. Замовлення слати на адресу: **Ceas, Cernauti, str. Petrovici 4.**

Меншости Румунії не мають чого надіятися.

Делегат Румунії в раді Союзу Приятелів Ліґи Націй, В. Стойка, виступив у меншостевій комісії з відповідю на вимоги меншин щодо поширення процедури в Союзі Народів у справах меншин. Стойка підчеркнув, що теперішня процедура вповні (!) відповідає потребам меншин. Зміни, які внесено в Мадриді щодо меншостевого питання, повинні завдоволити всі вимоги меншин. Держави, які належать до Союзу Народів, зробили вже найдальше йдучі уступки в цій справі. В першу чергу треба узагальнити договори про права меншин і поширити їх на всі держави, які мають меншини. Коли відмінне відношення буде усунене в поодиноких державах, коли всі держави будуть підлягати в цій справі однаковим правилам, тоді Румунія згідна поширити свої зобовязання в меншостевім законодавстві. До того часу Румунія відмовляється категорично змінити теперішнє правне й дійсне положення меншин. Заяву румунського делегата піддержали відпоручники малої антанти, Польщі й Італії.

Хочуть роздерти Бесарабію.

„Час" повідомляє: Дня 6. н. м. відбудеться в Галаці нарада лац.-цараністичних діячів, відпоручників професіональних організацій повітів Кагул, Ізмаїл, Текуча, Ковурлуй, Тутова, Браїла й Римник Сарат, на якій буде ухвалена резолюція, щоби правительство створило новий обласний директоріят в Галаці, якому підлягалиб ці 5 молдавських і два бесарабські повіти. Ініціятори цього пляну опираються на відповідних обіцянках, які дали ще перед ухвалою адміністративної реформи премієр Маніу і міністр Вайда. Інший проєкт мають молдавські парляментарії. Відкидаючи принціп Стерого щодо історичних провінцій, вони уважають Бесарабію і Молдавію одною молдавською провінцією. Для лекшої адміністрації вони хотілиб створити з південної Бесарабії і південної Молдавії один директоріят, а з північних частин цих провінцій другий. Оба ці проєкти не мають виглядів на здійснення.

Українська театральна справа.

В „Ділі" вже подавалося, що театральна дружина І. Когутяка одержала дозвіл румунських властей на кілька вистав на території Румунії. Громадянство міста Хотина запросило український театр І. Когутяка на чотири вистави. Склад дружини побільшений на 35 людей, з власною орхестрою. Репертуар історично-побутовий.

В Кишиневі йде підготовка „Запорожця за Дунаєм". До участи заанґажовані найліпші сили, між тим оперові сили одеської, петроградської і клявзенбурської опер. Оперета Артемовського перероблена цілком на оперу. Музична часть спочиває в руках композитора й диріґента п. Мик. Бойченка. В оперу вставлений великий балет, яким керує п. Мартинович-Лещенко. Перша вистава в Кишиневі відбудеться 6. жовтня. Ціле місто вичікує з нетерпеливістю виведення цеї опери. Часопис „Час" стоїть у переговорах, щоби кишенівська дружина приїхала з „Запорожцем" до Черновець.

Гроші в нашому господарському житті.

(До статті М. Творидла на цю тему в „Ділі" з 27. IX. 1929.)

Без застережень годжуся цілковито з поглядами автора статті під вище поданою назвою і підношу також шкідливі навички наших людей, держати готівку, не даючи її до обороту нашим фінансовим інституціям, а тимсамим ширшим кругам — якби не одно „але", а саме запит, чи можна мати довіря до наших фінансових установ взагалі? Ось приклад: На заклик в часі війни до складок у ціль заснування „Українського Банку" з трьох міліоновим капіталом для викупу землі, переслав я з Калуша в часі від 1917—1918 рр. пять рат по 500 корон = 2500 корон, на які одержав кождоразово тільки поквітовання, а вкладкова книжочка мала бути виставлена на цілу суму 2.500 кор. по вплаченні останньої рати, але прийшов розвал Австрії і наша недоля і вкладкова книжечка не прийшла, бо і не могла прийти.

Будучи у Львові ще в літі 1923 р. ходив я по всіх наших фінансових установах і довідувався, що сталося з цими грішми, бо знаю, що не тільки я один, але багато інших українських громадян такі самі суми на ту саму ціль прислали і всюди запевнювано мене, що гроші є, але вони разом з книгами евакуовані і мають незабаром вернути. Коли вернуть, все буде гаразд.

Маючи таке запевнення, чекав я аж до місяця серпня цього року, але не діждавшись ніякої вістки про дальшу долю цих грошей, звернувся я до Зем. Банку Гіпотечного з запитом, чи ці гроші і книги з евакуації вже повернули і т. д. На це Дирекція цього банку в письмі Ч. 12868/29 В. У. відповіла, що справою цих грошей займається Кооперативний Банк „Дністер".

Діставши таку інформацію, віднісся я того самого дня, а було це на початку серпня ц. р. до дирекції Банку „Дністер" з запитом про долю моїх грошей, але, на диво, досі не дістав ніякої відповіди. І чи ціла справа з тими грішми від початку аж до цеї пори не цікава, чи не гар-

...сифа І. Приглянувшися ближче помітив я підписане імя якогось англійського князя. Бачиться, що австрійський цісар колись робив моду зі своїми бокобородами, так, що міг мати двійника і в Англії.

Тому, що засідання парляменту часто кінчиться вже в першій половині липня, рішив я роздобути дозвіл прислухуватися його нарадам. На жаль, мав я змогу прислухуватися засіданню послів тільки від 8 до 10 вечір. Саля, яка має містити понад 600 послів, надається на одну четверту цього числа: тому сумніваюся, щоби всі посли брали участь у нарадах, хоч очевидно кожний має назначене місце. — Відбувалося тоді засідання парляментарного комітету під проводом Ньютена. Йшла завзята репліка між міністром сер Мовлім і одним з консерватистів. Арґументи цього останнього були мабуть дуже слабі, бо справа перейшла навіть одноголосно. На жаль, саля замала, тимбільше, що англієць в засаді дуже вигідний; таксамо як у парку він кладеться на траву — і це там найзвичайнішe явище, так і в парляменті в сидінні він займає найвигіднішу позицію, не оглядаючись на „не личить".

Ось подробиця, що може характеризувати англійця в його відношенні до влади: кожний посол, що приходить, або виходить зі салі, кланяється в сторону президента парляменту і міністрів. Я був цікавий на теперішнього англійського „пану", Мекдональда. Двох подібних позвано ... час працювало при міністерськім столі, забираючи навіть голос у дискусії, але пізнати котрий з них Мекдональд було трудно, бо оба були в перуках. В перуці був також і президент парляменту. Мекдональд, Гендерсон і Сновден — це вартости міжнародні: вони або були секретарями або головували „Другому Соціялістичному Інтернаціоналові". Про Сновдена, як міністра фінансів уже в липні висловлювалися консервативні органи з найбільшими похвалами. Кабінет цей прозвано навіть дослідчим кабінетом, який хоче мати вгляд у кожну справу. Бернард Шо висловився в своїй мові, виголошеній з закінченням „Літнього Соціялістичного Курсу", що „соціялісти одинокі можуть тепер утворити гідний уряд", бо вони не втратили довіри в Англії, так як це сталося з іншими партіями і тому довірю приписав він навіть побіду при виборах в Англії, яка на його думку в більшости не соціялістична. Він також висловив переконання, що соціялістична партія не повинна числити зараз на успіхи, а повинна якраз тепер у найтруднішій позиції, в якій колинебудь знайшлася партія, дати „фер плей" Мекдональдові: це значить стільки, що мати довіря до нього і „дати йому час на перепровадження його планів". („Дейлі Геральд" з 6 серпня.) Цей кабінет збільшив свій престіж своїми успіхами в Газі і видко нагнав аж надто страху французам, які нагло почали думати для власної оборони про Сполучені Держави Европи, про що вже в липні скептично висловлювався Гендерсон, заявляючи, що соціялістичний кабінет має ширші завдання, ніж Сполучені Держави.

(Продовження буде.)

монізує вона з нашою владою? Отже, чи на підставі цього, можна мати яке довіря до наших установ і повірити їм якісь гроші? Чи в якійсь іншій нації щось подібне можливе, щоби так легковажити чуже, повірене собі майно? Гадаю, що така легкодушність і таке легковаження є лише в нас можливе. Щож мені тепер остає, як не звернутись до польської влади за інтервенцією???

Отже прошу помістити цей допис в найближчім числі „Діла“, може бодай така стаття спричинить вияснення справи і не допустить до того, щоби в цій будь-що-будь патріотичній справі урядувала польська влада.

Мушина, 28. IX. 1929.

Микола Сторож.
емер. пов. секретар.

*

ВИЯСНЕННЯ
Дирекції Кооперативного Банку „Дністер“ у Львові
в справі субскрипції на акції неоснованого „Українського Банку“ у Львові.

Кооперативний Банк „Дністер“ (давніше Товариство взаїмного кредиту „Дністер“) не може бути відповідальний за долю субскрибованих на „Український Банк“ в році 1918 грошей, бо він був лише **депозитарем** зложених у нього готівок на ціль і не міг та не мав ніякого права доконувати якихнебудь виплат без поручення Комітету Оснувателів „Українського Банку“, зглядно його повновласника, які отворили собі конто між іншими також в Кооперативнім Банку „Дністер“ на вплату субскрибованих готівок. Всі поручення виплат з цього конта, які дістав Кооп. Банк „Дністер“ від повновласника Комітету Оснувателів, Кооп. Банк „Дністер“ виконав та готов був на кожне домагання Комітету Оснувателів, зглядно їх повновласника, які тим контом диспонували, виплатити також усю вплачену на це конто готівку, а то тимбільше, що в рр. 1918 до 1920 мав Кооперативний Банк „Дністер“ покладних і все ліквідних грошей (льокацій) майже 12 міліонів корон.

Тому, що деякі субскрибенти акцій „Українського Банку“ вносили зажалення аж до міністерства скарбу у Варшаві, перевело це міністерство в днях 7., 8. і 9. вересня 1927 р. контролю в Кооперативнім Банку „Дністер“ у справі субскрипції на акції і висліди контролі на підставі провірених книг, документів і записок виявили також, що Кооперативний Банк „Дністер“ не диспонував грішми, зложеними на субскрипцію акцій, та не може поносити ніякої відповідальности за ділання третіх осіб, яким було поручене орудування грішми, зложеними на субскрипцію.

Дирекція Кооперативного Банку „Дністер“ заявляє вкінці готовість оказати оригінальний протокол міністеріяльної контролі повновласникові субскрибентів, колиб такий у тій справі в Дирекції зголосився.

Після смерти Штреземана.

Життєпис покійного. — Жалібне засідання райхстагу. — Похорони. — Відгомін за кордоном. — Хто буде наслідником?

Покійний Штреземан мав 51 літ. Уродився в Берліні. Там скінчив правничий виділ. У 1901 р. обняв становище правного радника при союзі фабрикантів чоколяди, потім також становище при союзі промисловців у Саксонії. Вступив до партії нац. лібералів, у 1907 р. одержав мандат до парляменту. Після листопадової революції основує власну партію (Дайтше Фолькспартай). В 1920 році переходить виразно на бік республиканців. У 1923 році одержав місію створення уряду, але зрікся її. В Марксовім кабінеті одержав теку міністра закорд. справ. У закорд. політиці заступає угодове становище, а у внутр. є прихильником коаліції партій. Теку міністра закорд. справ задержує і далі в кабінетах д-ра Лютера і наступнім Маркса. В 1926 р. одержує Нобліву нагороду мира. В 1927 р. в Женеві є заступником Німеччини. В 1928 р. запав на ниркову недугу, тому на 5 місяців мусів зректися свого становища. По повороті до політ. життя працював знову як мін. закорд. справ у Мюлеровім кабінеті. Тяжка недуга відбилася на Штреземані ост. днями, але він усе таки до ост. хвилі дослівно брав участь у політ. нарадах у звязи з загроженою урядовою крізою в Німеччині. В середу в 12 год. вночі дістав апоплектичної атаки. Атака була така сильна, що цілий правий бік грудної клітки спаралiжувався. Хоч лікарі сподівалися вдержати Штреземана при житті, катастрофа не минула. В год. 5.25 рано серцева атака повторилася і зараз наступила смерть. Хорий від першої хвилі до смерти був непритомний.

Четвергове засідання райхстагу отворено по 10 год. як жалібне. Присутні були канцлер держави й усі міністри, які є в Берліні. На вкритім жалібною матерією Штреземановім кріслі і на посольськім кріслі зложили квіти. Комун. посли не прийшли. Канц. Мюлер в імени держави висловив жаль з приводу втрати, яку потерпіла Німеччина наслідком Штреземанової смерти. Кабінет ухвалив уладити похорони Штреземана на держ. кошт. Похорони будуть у неділю передпол. Домовину в суботу перенесуть у райхстаґ до вел. салі нарад біля президентової трибуни. В похоронах візьме участь през. Гінденбурґ, який в пятницю вертає до Берліна. Пращальну промову біля домовини виголосить канц. Мюлер. Домовину вложать у родинний гробниці. Всі члени дипл. корпусу зложили урядові кондоленції з приводу смерти Штреземана. На конференції Лейбур Партії в Брайтені пошанували память Штреземана повстанням і хвилиною мовчанки. Гендерсон сказав, що Штреземанова смерть це втрата не лише для Німеччини, але для всіх народів.

З приводу Штреземанової смерти німецький та пруський уряди й громада Берліна відкликали свята, визначені з приводу прилету „Цепеліна“. Тому теж він не причалить у Берліні.

„Льокальанцайґер“ повідомляє, що керовництво закорд. справами віддадуть тимч. канцл. Мюлерові, або мін. Курціюсові. Для переговорів у справі Йонґового пляну визначать спец. повновласника. Буде ним мабуть нім. амбасадор у Парижі фон Геш.

—o—

Ватиканський банк.

У Римі кружляють чутки, нібито Ватикан задумує оснувати власний банк для своїх фінансових справ. Директором банку буде один із дотеперішніх управителів одного католицького банку в Італії.

—o—

Центролів. і нац. меншости.

Аґ. Всх. повідомляє, що на конференцію центроліву, яка відбудеться в найбл. тиждень, не запросять представників українців, білорусів і комуністів. Провідники центролівих партій кажуть, що не можуть радити з представниками партій, які пропаґують сепаратизм або настроєні цілком протидержавно. Представники Жидівського і Німецького Клюбу дістануть запрошення на конференцію.

—o—

Зміни в польському уряді?

Появилися чутки про зміну в кабінеті д-ра Світальського, а саме, що становище міністра скарбу займе проф. Кшижановський. Кшижановський сказав журналістам, що ніхто йому не предкладав цього становища, а він не приймав би його.

—o—

Після арештування Чижа.

„Ґазета Поранна“ повідомляє, що Ярослава Чижа, який приїхав із Америки, арештували в звязи з атентатом на марш. Пілсудського та львівського воєводу Ґрабовського в 1921 році підчас приїзду на Сх. Торги. Чижові закидають, будьто би він був одним із основників УВО. і зорганізував замах на Пілсудського, який, як відомо, виконав Федак. Чиж, щоби забезпечити втечу Федакові, перєодягнувся в однострій польського майора. Згаданий часопис твердить, будьто би Чиж приїхав під прибраним назвищем, одначе поліція одержала вістку про його поворот і арештувала його. Чижа відставлять у пятницю 4. жовтня до суду, де буде відповідати за співучасть у замаху.

—o—

Біржа.

Гроші.

Американський доляр 8·88·00—8·88·50, канадійський доляр 8·80·00—8·80·50, чеська корона 0·26·33—0·26·50, австрійський шілінґ 1·25·00—1·25·50, румун. лей 0·05·00—0·05·25, французький франк 0·34·50—0·34·75, швайцарський франк 1·71·50—1·72·00, фунт штерлінґів 43·30·00—43·50·00, радянський червінець 17·00—17·50.

Золото: 20 корон 36·30·00—36·60·00, 20 франків 34·20·00—34·50·00, 20 німецьких марок 42·00·00—42·40·00, 10 російських рублів 46·00·00—46·40·00.

Срібло: Австрійська корона 0·62·50—0·63·50, 5 австрійських корон 3·21·00—3·30·00, австрійський фльорен 1·62·00—1·65·00, російський рубель 2·60·00—2·65·00, копійки за рубель 1·30·00—1·35·00.

Збіжжя.

Пшениця двірська 37·25—38·25, пшениця селянська 34·50—35·50, жито галицьке 22·50—23·50, ячмінь галицький броварний 00·00—00·00, ячмінь на машо 18·50—19·50, ячмінь пастівний 00·00—00·00, овес галицький 20·00—21·00, кукурудза румунська 25·75—26·75, бараболя промислова 0·00—0·00, фасоля біла 00·00—000·00, фасоля кольорова 00·00—00·00, фасоля краса 00·00—00·00, горох ніс-Вікторія 45·00—50·00, горох польний 32·00—35·00, бобик 28·25—29·25, шишка паст. в зерні 00·00—

ВІДГУКИ ДНЯ.

Гимн тіла.

Ярко освітлена буда. На підвищенні грає орхестра „марш Радецького“. Поважно, мов стадо слонів, виступають ізза котари силачі і гусаком обходять арену. Звої мязів, гори товщу і мяса. Маленькі голови, втиснені в туловище, невеличкі очка, низьке чоло...

Суддя представляє:

— Самсонов, мистець світа, Росія!

— Бен Ґолінт, феномен з Гамбурґа!

— Шейк-Вашу, чорний силач, Африка.

— Абі-Бей, бувший надворний атлет султанів, Туреччина!

— Глявічек, мистець Европи, Чехія!

— Кренцівські, клясичний змагун, Варшава!

— Кожумяка, запорожський козак, Україна!

— Брікікіс, мистець світа, Естонія!

— Ґрубен, геракль з Крицевих Гір, Німеччина.

— Радко Драґовіч, мистець подвійного нельзона, Югославія.

Кожний викликуваний велит пускає в рух своє тілище і різким поклоном дякує за оплески.

Орхестра кожному з них грає „туш“...

Врешті рекомендація покінчена і ряд велитнів обходить знову арену та зникають за котарою. Служба в блискучих фраках змітає пісок з ковра і уставляється набожно біля входів.

Знову марш і знову зявляються силачі. Тим разом тільки два. Стають проти себе і витирають ноги. Суддя між ними... Знак і музика стихає.

— Самсонов контра Абі-Бей!

Оплески одному, голювання другому. Залежно, хто має симпатію товпи.

Два велитни мірять себе хвильку маленькими очима і швидким кроком зближаються до себе. Публика запирає віддих, музика не писне, тільки два велити соплять, ухають і дудонять ногами.

— Гггип!

— Гггах!

„Передній пояс“, „парада“, „партер“, „подвійний нельзон“, „ключ“.

— Ух!

— Гrre!

В перших рядах сама „ліпша публика“. Хтонебудь не позволить собі на такі дорогі білети. А між тією ліпшою публикою дві треті жінок. Ніхто так не любить дужань, як вони. Ніхто не є такий захоплений, завзятий і... несправедливий.

Ніжні личка палають від зворушення, уста нервово затиснені, а очі... Ті очі, що вміють стільки ласки розсівати, що стільки сонця в собі носять... Які вони тепер. Ні сліду ласки, ні сонця, а дивний сталевий блеск безсердя. Колиж на арені їх симпатія, то очі підбадьорюючі, віддані, невільничі. Цілим своїм єством помагають придушувати противника, чи добуватися на верх.

Виграна „його“, — бють браво, радіють, сміються, сяють цілі. Програна його — похиляють голови як змерзлі айстри, або кричать на несправедливість і присягаються, що більше не прийдуть сюди. Але на другий вечір вони знов на своїм місці, задивлені, захоплені, напів непритомні.

Культура... Цивілізація... Все це приходить і відходить. Остається тільки двоногий звірок — людина.

Невжеж богато змінилося від часу, як при вході до печери два пращури гаратали себе довбнями по головах, а пращуриня подивляла силу і... ждала...

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— Арештування американського громадянина. Дня 2-го жовтня пополудні перевела поліція ревізію у п. Ярослава Чижа, американського громадянина, редактора „Народньої Волі“ в Скрентоні, котрий тимчасово мешкав у „Народній Гостинниці“ у Львові. Після переведеної ревізії його арештовано.

— Роман Любинецький у Львові. Довідуємося, що відомий наш артист-співак Роман Любинецький, перший тенор загребської й інших закордонних опер, відомий нашому громадянству з давніших виступів на концертах „Бандуриста“, якого членом-оснувателем він був, переніся на постійний побут до Львова, де його заанґажовано на професора в консерваторії Польського Муз. Т-ва. Крім науки в консерваторії вестиме наш артист свою власну школу сольоспіву, де

приготовлятиме адептів до опери й оперетки, а також на концертову естраду. Сподіємося, що наші молоді таланти, маючи таку рутиновану силу в нашому місті, використають цю нагоду для вишколення свого голосу у свого учителя співу.

— **Концерт віольончеліста Богдана Бережницького** з фортепяновим супроводом В. Барвінського відбудеться дня 7. ц. м. в 8-ій год. вечір. Білети вже продаються в „Союзнім Базарі“, Руська ч. 20.

— **Карієра земляка.** Одно японське підприємство заангажувало нашого земляка Костя Котецького до будови одної рафінерії нафти в Японії. П. Кость Котецький є власником фабрики свічок на Клепарові.

— **Заборона кооперативного свята.** При кінці вересня мало відбутися заходом кооперативи „Наша Поміч“ у Ремезівцях кооперативне свято. На програму свята мав скластись концерт хору чит. „Просвіти“ і декілька рефератів про кооперативну працю. Свою участь зголосили представники ПСК Золочів і пос. Вислоцький. Та старосто в Золочеві заборонило свято „з огляду на прилюдну безпеку“. На особисту інтервенцію висланника кооперативи урядовці старосства подавали зовсім інші мотиви заборони: статут кооперативи не дозволяє на уряджения свята. Слід додати, що за останніх 5 літ кожні збори, вистава чи концерт відбувалися в найбільшім порядку.

— **Національний Музей у Львові** (вул. Мохнацького 42) мав у місяці вересні дорогою дарів, закупна та книгообміну 105 чисел (229 предметів) приросту до ч. 27.775 включно, головно у церковній археольогії та виданнях з історії мистецтва. Жертводавцями були пп.: о. Дякон Р., Ерделі С., Лопушанський В., о. Малий, Опацький Е., Паращукова М., Пиотровський И., о. Яворський І., о. сов. Ясеницький К. і о. крил. Яцковський М. Управа Музею складає всім їм за це щиру подяку. Музей відвідало в тім часі 106 осіб.

— **Примхи природи.** В Чортківщині заквітли ще раз яблуні під впливом останніх осінних проміннів. Це рідке явище дає привід селянам до ріжних здогадів щодо найближчої зими. Одні ворожать сильні морози, інші, навпаки, лагідну зиму.

— **Бандити в околиці Львова.** Янів, який мешканці Львова вибирають на літнік відпочинок, бандити вибрали собі як центр своєї діяльности. Поліція за вказівками одної ограбленої дами вибралась в янівський ліс за бандитами; у перестрілці з ними зпоміж чотирьох убила одного.

— **Один на шість.** Правничий виділ варшавського університету дав шістьом визначним чужинним правникам титул „почесних докторів“. На святочну промоцію з цієї нагоди приїхав тільки один відзначений.

— **Для поваги суду.** У найближчім часі буде означений речинець, коли судді й прокуратори будуть обовязані вбирати на себе підчас розправи тогу на плечі й берет на голову. Дня 30. вересня вийшов дотичний розпорядок міністра справедливости також у відношенні до адвокатів, які будуть переодягатись у Найвищім Суді, в апеляційнім і окружнім. Кожний суд матиме зовсім відповідну колекцію офіціяльних одягів, які буде на розправах випозичати адвокатам.

— **Ріжні вістки.** В індійськім місті Більса завалилась стеля в школі підчас лекцій; 14 дітей убитих, 23 тяжко ранених. — Московський комісаріят здоровля стверджує, що 72 проц. хлопців і дівчат у віці 14 літ постійно пє горілку. — У Синаї й в інших горішніх містах Румунії вже два дні падає невпинно сніг. — У Відні помер проф. Карло Грінгут у 86 р. життя; з його численних книжок найбільше відомим був „Підручник вексельного права“. — Рабінат у Вильні звернувся з відозвою до жидів, щоби вони пробули один день у постах в молитві за своїх земляків, що терплять переслідування в СРСР. — У Кейптавн скінчився 14-денний процес проти проф. Дютоа і в Штеленбош, якого звільнили від обвинувачення, що він давав єретичні коментарі до св. Письма. — Троцький не має ніякої виїхати покищо з Константинополя. — На острові Ява 322 осіб померло цього місяця на чуму.

— **Шова незрозуміли.** Цими днями майже вся польська преса повторила інтерву польських журналістів з англійським драматургом Шовом, який мав буцім-то заявити, що в своїй останній комедії „Великий крам“ він узяв собі на зразок короля постать марш. Пілсудського. На цю тему чимало публіцистів помістило навіть окремі статті, покликуючись на авторитет Шова в суспільних справах. Нині з Льондону приходить спростування цього інтерву. Шов каже, що польські журналісти його не зрозуміли. Він не знає марш. Пілсудського і тому не міг брати його особу при змальовуванні живої постаті. „Король Магнус“ з його пєси не є фотографією ніякого живого володаря, а має лише „меланхолійну схожість“ з усіми сучасними володарями. „Зрештою, каже Шов, дуже тішусь, що корона короля Магнуса підходить для всіх пануючих голов“. Неодну саркастичну замітку великого сатирика беруть добросерді журналісти дослівно, а відтак дивуються, що Шов плете дурниці.

— **Невдача згукової фільми.** Пишуть нам: У Варшаві дали першу виставу згукової фільми „Співаючий блазень“, що прийшла з Америки через Берлін, де мала вона, як сказала реклама, великий успіх. Сподівання на щось небувалее зовсім не виправдались. Ню-йорська джезбендова орхестра з танцями мала великий успіх. Та вже інсценізація відомої опери „Кавалерія“ багато гірша. Хоча грає першорядний артист Жольсон з прегарним голосом — нічого не вдієш, усе, що він говорить, публика не розуміє. Грамофон ще шипить. Підчас розмови інших артистів нагадуються згуки черевомовця. Публика, що шукає в кіні відпочинку і відгадує поза німими жестами історію, почниае бути втомлена на згуковім сеансі.

— **Куховарські приписи замісць передовиці.** „Гонец Поморскі“ придумав після конфіскати такий вихід з клопоту: замісць передовиці передрукував з куховарської книжки приписи на кілька страв.

— **Причина димісії.** На королівськім дворі в Токіо вродилась дівчинка. Тимчасом японська радіостанція, що ждала так само як королівська пара на наслідника престола пустила в світ звістку, що вродився наслідник престола. Населення почало з цього приводу приладжувати маніфестаційне свято. Мікадо лихий на себе, жінку і на радіостанцію дав димісію всім урядовцям, що приклали руку до такої фальшивої телеграми.

— **Реформа поліції на Мадярщині.** Міністерство внутрішніх справ у Будапешті має якнайкращі наміри; воно хоче покласти край поліційній бюрократії і тому предложити парляментові новий проект поліційного закону. Мають бути скасовані дві інстанції в поліційних справах при окружній поліції, а на їх місце введений інспекторат краєвої поліції, з тим, що поліційна служба буде сцентралізована в міністерстві.

— **Релігія в італійських школах.** На підставі 36 статті конкордату між Італією і Ватиканом буде введений наново обовязковий предмет релігії в народніх і середніх школах. Тільки на домагання родичів можна буде звільнити дітей від цього предмету.

— **Конель.** Є це слово на новий винахід. Створили його з двох слів „кобальт“ і „нікель“, тому, що з них удалось інжинірам англійського електричного товариства добути нову металеву сполуку, що має заступити дорогу плятину. Конель є багато дешевшим, а при тому твердшим від сталі. Його вживатимуть головно до радіових рур.

— **Майбутність воздушної фльоти.** Німецька „Люфтганза“ стверджує у річнім справозданні, що скількість випадків при перелеті сильно зменшилась і що є всі дані на те, щоби зорганізувати постійну воздушну комунікацію через океан „при всякій погоді, в день і вночі“. Також можна буде наладити перелет через Азію при зміні політичних відносин.

— **Найкраща енциклопедія.** Найбільша і найдешевша енциклопедія всього людського знання це „Енциклопедія Брітаніка“. Саме тепер появилось її 14-е видання, одночасно (перший раз) в Америці. 24 томи великого формату друковані на найкращім англійськім папері, мають 24.000 сторінок, 15.000 ілюстрацій (1.500 кольорових) і 500 нових мап. Над цим виданням працювало 3.500 авторів три роки. Воно коштувало 2 міліони дол.

— **Папіроси замісць алькоголю.** У Спол. Державах продали за минулий рік на 30 міліонів більше тютюну. Більшість цих грошей іде з кишені жінок, які досі залюбки попивали вина й лікери, а тепер почали курити. Жінки, що курять в прилюдних місцях (і на вулиці) це нині нормальне явище в Америці.

— **Радіо проти голубів.** Як у міській комунікації супроти авта не може видержати конкуренції кінь, так само у почтовій комунікації голуби, що перевозили почту через далекі простори мусять відступити своє місце радіовим апаратам. Так заявляє управа американської маринарки, що від 1. жовтня касує 8 станцій з почтовими голубами.

— **Кінець світа.** Відомий англійський учений сер Джеймс Джінс написав книжку під заголовком „Всесвіт довкола нас“, в якій доказує, що за міліон літ прийде кінець всесвіту. Він каже, що обороти всіх планет майже непомітно зкорочуються і приведуть до катастрофи, яка принесе загибіль всьому життю на планетах.

З театру.

Великий Міський Театр: „Травіята“, опера в 4. діях Вердія.

Вистава невмирущої „Травіяти“ стягнула цим разом ще більше публики — завдяки гостинному виступові відомої співачки Корнів-Шимановської, що виступила в титульній партії. І справді вийшли пережили того вечора кілька гарних хвилин, і були й моменти, що давали дійсно глибоку мистецьку насолоду.

„Травіята“ — давна, всім відома опера; і треба співачки з великою музичною культурою і значним сценічним хистом, аби героїню цієї опери оживити й надати їй нового блеску й експресії. Такою співачкою є й п-ні Корнів-Шимановська, що має ще й нині видатні голосові умовини і знамениту кольоратурову техніку, а поруч того й визначний драматичний талант. Правда, голос її звучав у деяких місцях, особливо в перших двох актах, дещо сухо, придушено, але коли розспівалася, то ця придушеність десь щезла і голос її став свіжий, ніжний, повний блеску й видержаности. Найкраще випав у неї останній (4-ий) акт, де її креація робила помітне враження під кожним оглядом.

З інших виконавців заслуговують на увагу симпатичний тенор Шимонович і добрий баритон Ілонський. Обидва вони відбували користно, обидва дуже музикальні і співали зовсім поправно; обидва створили і сценічно вдатні креації: перший залюбленого до безтями сина, другий — суворого, але справедливого батька. Виконавці поменших роль в загальному без закиду.

Орхестра й хори держалися добре. Дирігував справно п. Лерер. І. Н.

Зі спортового життя.

Україна — Погонь.

Ці незвичайно цікаві змагання відбудуться в неділю 6.Х. ц. р. на площі Цитаделі в год. 11 рано. Погонь по останній виграній з Туристами буде старатися виграти і змагання з Україною, щоб направити свою дуже надщерблену опінію. Україна виступить до змагань у повному складі, з Кобзарем, який уже виздоровів і напевно доложить усіх старань, щоб Україна і з цих змагань з Погонею вийшла з найкращим вислідом. Маємо надію, що й цим разом Україна справить своїм прихильникам приємну несподіванку.

Змагання наколесників за мандрівну чашу

Змагання секції наколесників Спорт. Т-ви „Україна“ за мандрівну чашу, уфундовану п. Осипом Стефановичем (давніше: фірма Зубик), відбудуться дня 6.Х. 1929 на просторі Львів-Миколаїв-Львів (70 км.). Крім цього змагуни одержать цінні нагороди. Змагання відбудуться без огляду на погоду. Старт в год. 8-ій рано біля гриша Сокола-Батька, поворот сподіваний коло год. 10·30 на тім самім місці. По змаганних роздача нагород, що їх уфундували ріжні наші установи.

Підгіря (Дрогобич) — ТУР (Дрогобич) 6 : 0.

Сповнилася давня мрія проводу Туристично-Спортового Т-ва „Підгіря“ в Дрогобичі: згуртувати всіх найліпших грачів українців, котрі досі грали по чужих клюбах. Так зреорганізована дружина розіграла в неділю дня 1. вересня ц. р. змагання в копаного мяча з місцевою дружиною ТУР, з кінцевим вислідом 6 : 0 на користь Підгіря. Не було сумніву, що Підгіря зійде побідоносно з гриша, але ніхто не думав, щоб побіджено так легко й високоцифрово сильну робітничу дружину, котра ставила завзятий, але даремний опір. З петра ставила завзятий, але даремний опір. З петренокжної одинадцятки слід згадати дуже доброго воротаря Мягкого, дальше Генька і Мисишина, котрі стріляли противникові по три голи (разом 6), а в иншій визначних грачів: Кіцалу, С. Кобільника, Неділенку, Дуцька, Гомана, Воробця, Городиського і Саєвва. В такому складі дружина Підгіря повинна вже в найближчому році стати мистцем у нафтовому басейні на славу цілого нашого Підгіря й українського спорту. Лиш більше йому моральної та матеріяльної помочи від українського громадянства! — **Очевидець.**

Друга програна „Довбуша“.

Черновецький „Довбуш“ програв у минулу суботу несподівано другі змагання в [illegible] мистецтва, тим разом з [illegible] дружиною „Гакоаг“, з [illegible] 4 : 0 (перша половина 0 : 0). Перші змагання програв „Довбуш“

буш" з „Робітниками". Характеристична річ, що й вислідп двох інших стріч з того самого дня такі самі: Макабі—Яск 4:0 (2:0). Янборохов 4:0 (2:0). Не зважаючи на цю нещасливу програну, „Довбуш" є все таки на першому місці в табелі.

Дужання в спортовім цирку.

Дві атракції мав цей вечір (середа 2. п. м.). Першу зустріч Пошофа з Петровичем і вільно-американську боротьбу Штекера з Бен-Самсоном. Петрович від першого наступу виявив значну перевагу над Пошофом, першим переможцем минулорічних змагань. Пошоф не пробував навіть сильно атакувати, а волів обмежитись до оборони, щоби в 20 хвилинах вийти з честю з нерозіграною. Дуже гарну пару склали Стібор і Ґрінберґ; Ґрінберґ виявив чимало зручности, щоби видержати 16 хвилин в обороні перед сильнішим і тяжчим противником, який гравсв з ним хвилинами, як кіт з мишею і поклав його вкінці на обі лопатки. Щербінський напружив усі зусилля і дав доказ великої пруживости, бо вийшов у 20 хвил. з нерозіграною проти богато сильнішого й тяжкого Карша. Віллінґ досить несподівано поборов у 22 хвил. рівного щодо сил Бартника, що має доволі слабу техніку. Штекер у другій рунді зі значною перевагою над Бен-Самсоном приневолив американця піддатись, орудуючи по-мистецькому ногами.

На місце кількох слабих атлетів, що відступили вже від змагань, учора приїхали нові. Управа згодилась умовно на виступи Богатирова, який має спершу скласти доказ зі слабшими атлетами, що не втратив своєї недавньої ще сили. Крім цього приїхав віденець Оскар Бенольд, переможець на всесвітній Робітничій Олімпіяді. Ів. Кемпфер з Данціґу і всесвітньої слави мурин з Абісинії Реджінальд Сікі. Варто ще зазначити, що Стібор вніс протест з приводу своїх двох невдач: з Пошофом і Штекером.

У пятницю борються: Богатирів-Ґрінберґ, Сікі-Бартник, Стібор-Шнайдер, Штекер-Петрович і рішаюча Карш-Щербінський.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ:

Програма викладів українського університету в Празі в зимовім півроці 1929/30. Прага, 1929. Державна друкарня. Стор. 20. Формат 8°.

Eugeniusz Tabasz: Ku czemu Polska iść winna. Warszawa, 1929. Стор. 120. Форм. 8°.

Ярослав Бохенський: **„Срібні тіни"** (Про фільмове мистецтво). Львів, 1929. „Для світла" 8—12. Стор. 116. Форм. 16°.

„Ukraine" A short sketch of economical, cultural and constructive work of the Ukrainian Cocialist Soviet Republic. Charkiv 1929. Стор. 104. Форм. 8°.

ЖУРНАЛИ:

„Літературно-Науковий Вістник", літературно-науковий журнал. Річник XXVIII. Книжка X. Львів, жовтень 1929. Зміст: В. Конопацький: Бути; О. Ряст: Самоперемога; Г. Мазуренко: Баляда про принца! Ол. Влизько: *,*; Ол. Мосендз: Берладник; П. Марійчин: „Ліва кампа"; М. Рильський: *,*; Томас Ман Залізнича катастрофа; М. Іванейко: Вітер (Дрезно-Прага); Ол. Влизько: *,*; Гуґо фон Гофманстааль: Гарна мова; М. Рильський: Жорстокість; Дм. Донцов: Криве зеркало української літератури; Ген. М. О. Павленко: Спомини; Евген Маланюк: *,*; д-р О. Бабій: Микола Євшан (Федюшка); О. Стефанович: Сонет; Delius: Воюючий сіонізм; П. Филипович: Громовиця; Ів. Гончаренко: Евдженіо д' Орс; С. Наріжний: Чужі народи в світлі українських приказок; Ол. Бабій: З гір; Ю. О.: На маргінесі одної інфамії; Нарциз Лукіянович Кров Вікінґа; Бібліографія; Нові книжки.

„Український Філятеліст", місячник. Відень, вересень-жовтень 1929. Ч. 9—10. Рік V. Зміст: Д-р Іван Турин: Чому нам збирати марки?; д-р Д. Миколаєвич: Котрого катальоґа придержуватись?; д-р В. Онишкевич: Минуле в марках; В. Федоровський: Льокальні передруки на України; А. Арнольд: Ще до різниці передруків Одеси I і II; Е. Вировий: Ще одна незанотована поштова листівка України; д-р В. Онишкевич: Цікава марка; Нові марки; Дрібні вісти; Бібліоґрафія і критика; З філятелістичних журналів; Пресовий фонд „У. Ф."; Від Редакції; Оголошення; Дарові премії.

„Pracownik Drzewny", organ Związku Zawodowego urzędników przemysłu drzewnego Rzeczypospolitej Polskiej. Rok II. N-ro 5. Lwów, lipiec-sierpień 1929.

„Nawozy Sztuczne", miesięcznik, Warszawa. N-ro 1. Rok. I. Wrzesień 1929. Redakcja: Inż. dr. B. Kuryłowicz, Inż. Leon Roniewicz.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця 4-го жовтня, год. 7·30 веч. „Галька". Гостинний виступ Ст. Корвін-Шиманської (Ціни як на драму).

Субота 5-го жовтня, год. 3·30 попол. „Модні спазми", представлення для шк. молоді.

Субота 5-го жовтня, год. 7·30 веч. „Великий край" Б. Шова. Вистава театру „Премієр".

Неділя 6-го жовтня, год. 3·00 попол. „Паґаніні". Гостинний виступ Важковича (Ціни знижені).

Неділя 6-го жовтня, год. 7·30 веч. „Великий край". Вистава театру „Премієр".

Малий Міський Театр:

Пятниця 4-го жовтня, год. 7·30 веч. „Мала грішниця" (50% знижки).

Субота 5-го жовтня, год. 7·30 веч. „Мала грішниця" (50% знижки).

Неділя 6-го жовтня, год. 3·30 попол. „Мала грішниця" (50% знижки).

Неділя 6-го жовтня, год. 7·30 веч. „Варшавський мурин" (50% знижки).

Кіна.

Аполльо: „Ґірльси Парижа" (Зузі Вернов).

Касіно: „Володарка кохання" (Ґрета Ґарбо).

Кольосей: „Широзолотий плай" (Фред Томсон) і „Детективи Ріф і Раф".

Лев: „Пристань мрій".

Луна: „Польовий суд у Сивоні" (Капелянова сповідь).

Марусенька: „Гріхи батьків" (Янінґс).

Оаза: „Вулична співачка" зі співами (Мейрі Пікфорд).

Палас: „Її перший".

Пан: „Д-р Шефер, лікар жіночих недуг".

Пасаж: „Закон і беззаконня" (Том Мікс). Американська комедія та Ґомонтів тиждень.

Стилєве: „Кікі — танцюристка з Фолі Бержере" і „Потоптана честь".

Фатаморґана: „Поліцмайстер Таґесв" Заполської.

Химера: „З парубоцьких споминів".

Утіха: „Танечниця з Москви".

Спортовий цирк.

Міжнародні змагання в дужанні в цирку при вул. Коперника ч. 33. Початок щодня год. 8·30 веч.

Програма радіо.

Субота 5-го

Варшава (1411,7) 20·10 Легка музика. 22·45 Музика до танців.

Вильно (385) 22·45 22·45 Музика до танців.

Ляйпціґ (259) 19·30 Ріжні пісні (соля).

Гельсінґсфорс (221,4) 21·15 Музика з ресторану.

Талін (296). 19·15 Музика до танців.

Льондон (356,3). 20·00 Концерт. 22·15 Музика до танців.

Штутґарт (360) 19·15 Сонати.

Гамбург (372). 19·55 „Низини" опера Д'Альбера.

Франкфурт (390) 20·30 Радіокваpтет.

Берн (403). 20·30 Віденська народня музика.

Стокгольм (436) 20·00 Концерт солістів.

Рим (441). 21·00 Концерт.

Лянґенберґ (473) 20·00 Веселий вечір (капеля).

Прага (487). 20·00 Концерт Фільгармонія.

Мілано (501). 20·30 Концерт солістів.

Відень (516,3). 19·30 „Тоска" опера.

Будапешт (550). 21·30 Циганська капеля.

Москва (825). 22·00 Концерт з консерваторії.

Ленінград (1000) 19·00 Вечір гумору.

Харків (1304) 20·15 Радіоконцерт.

Париж (1725). 21·15 Популярна музика.

Неділя 6-го.

Варшава (1411,7) 17·40 Оперова музика. 20·30 і 21·20 Популярний концерт. 23·00 Музика до танців.

Познань (334,8) 19·25 Твори на саксофон.

Гельсінґсфорс (221,4) 19·15 Скрипка.

Бреслав (253) 20·15 Пісні з арфою.

Ляйпціґ (259). 19·15 Симфонічний концерт. 21·30 Камерний концерт.

Братислава. (279) 21·35 Оркестра.

Талін (296) 17·40 Концерт. 21·35 Давні танці.

Льондон (356,3) 21·05 Симфонічна кантата.

Штутґарт (360) 23·15 Музика до танців.

Гамбург (372) 18·45 Оперетові арії.

Франкфурт (390). 20·00 Концерт.

Берн (403) 20·00 Церковна музика.

Берлін (418) 20·00 Фільгармонія.

Стокгольм (436). 21·40 Популярний концерт.

Рим (441). 21·00 Дві опери.

Лянґенберґ (473) 20·30 „Зиґфрид" Ваґнера.

Прага (487) 20·00 Сопран і баритон.

Мілано (501). 20·30 „Фаворитка" Доніцетті.

Відень (516,3). 19·00 Камерний концерт.

Будапешт (550). 17·15 Оркестра. 19·10 „Бань Бан" опера Еркеля.

Москва (825) 19·00 Опера або оперетка.

Мюнхен (533) 18·00 Концерт солістів.

Ленінґрад (1000). 19·00 Радіо-концерт.

Харків (1304). 17·00 Камерний концерт. 18·35 Музична авдиція.

Париж (1725) 21·15 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Подільський Український Театр під дирекцією П. Карабіневича в Тернополі.

Пятниця 4.X. Святочне відкриття „Подільського Театру" „Запорожець за Дунаєм" з виступом С. Стадникової.

Субота 5.X. „Пташник з Тиролю".

Неділя 6.X. „Чесна Сузанна".

Подільський Український Театр залишається в Тернополі на цілий зимовий сезон і буде давати вистави в салі Міщанського Братства. В пятницю 4.X. відкриття сезону відомою народньою оперетою на 3 дії „Запорожець за Дунаєм", де в ролі Одарки виступить Вп. С. Стадникова. В суботу 5.X. мельодійна оперетка на 3 дії К. Целлера „Пташник з Тиролю". В неділю 6.X. виконання повної гумору оперетки Жільберта „Чесна Сузанна".

Білети на усі вистави Подільського Театру чи то поодинокі чи сезонові продає Народна Торговля. 646 1—1

Для 4-місячних осв.-кооперативних курсів на селі потребує філія Т-ва „Просвіта" в Тернополі трьох прелеґентів з вищими студіями з обсягу: а) агрономії, б) політичної економії, кооперації і суспільних наук та в) загального образування. Рефлектанти надішлють свої зголошення до канц. філії „Просвіти" в Тернополі, вул. Міцкевича ч. 11., до дня 15/X. 1929, з поданням кваліфікацій і своїх вимог. 641 2—2

На „Рідну Школу" зложив ВП. П. дир. Бронислав Янів місто квітів на домовину бл. п. Донки з Гавриляків Левицької, жінки гімн. професора 25 зол. — Вп. Жертводавцеві складає щиру подяку Головна Управа „Р. Ш.". 647 1-1

Стрийській дільниці Львова на увагу! Дня 13-го жовтня 1929 р. в годині 6-ій вечером відбудуться в домівці кружка „Рідної Школи" ім. Тараса Шевченка при вул. Супінського ч 23. Загальні Збори Читальні „Просвіти" зі слідуючим порядком дневним: 1) Відчитання протоколу. 2) Звіт уступаючого виділу. 3) Звіт контрольної комісії. 4) Дискусія над звітами. 5) Вибір нового виділу. 6) Внески й запити.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів. Ринок ч. 10.